

Αλέξης Δημαράς
Βάσω Βασιλού-Παπαγεωργίου

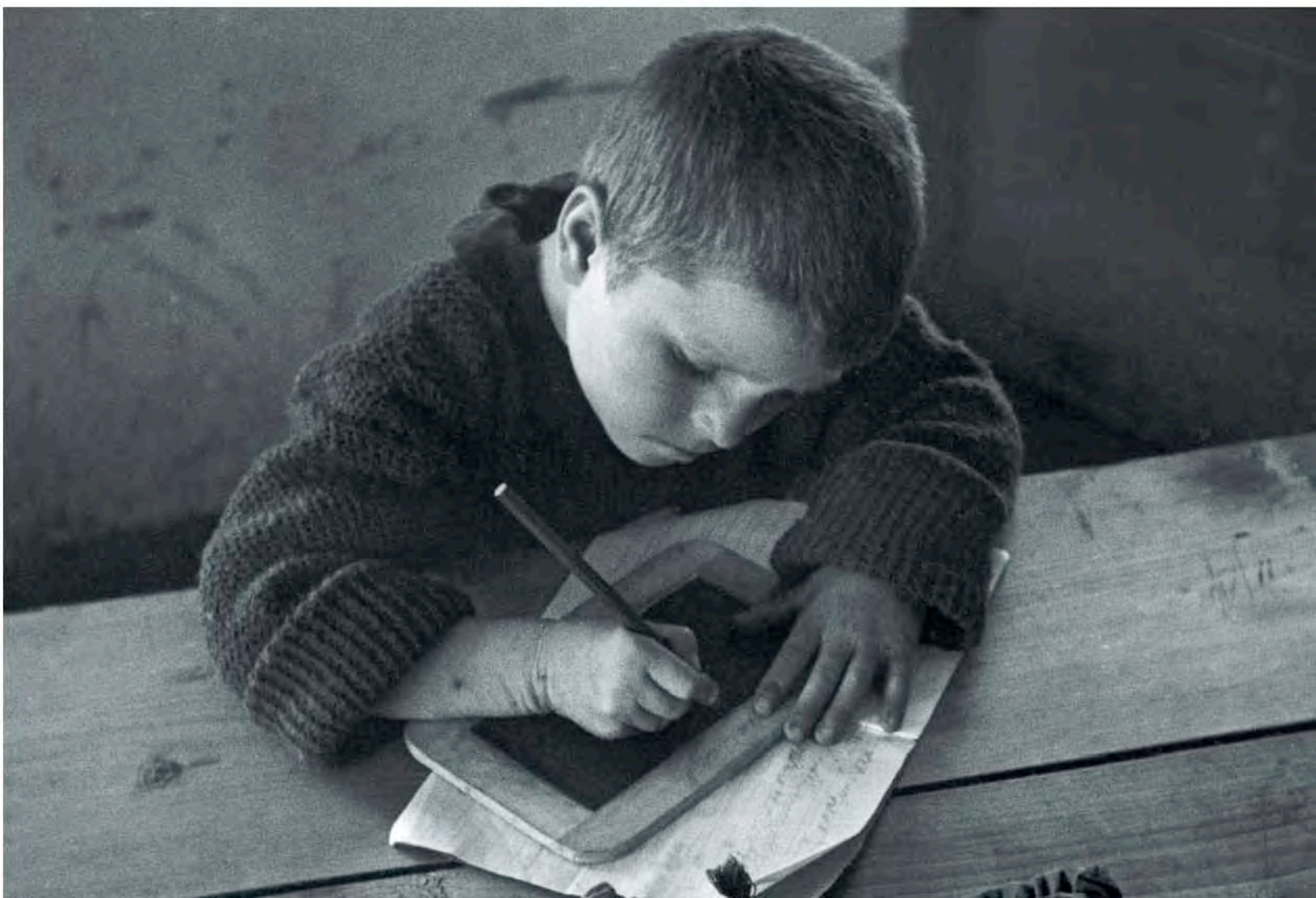
ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΝΤΥΛΙ ΣΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ

1830-2000

Εκατόν εβδομήντα χρόνια ελληνική εκπαίδευση
με λόγια και εικόνες

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

με τη συνεργασία του ΕΛΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δυο λόγια για το βιβλίο *ix*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1830-1856: Οι βασικές αρχές *3*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

1857-1894: Διαπιστώσεις και προσπάθειες αναδιάρθρωσης *23*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

1895-1916: Αποκρυστάλλωση του προβλήματος *45*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

1917-1928: Νέοι προσανατολισμοί *73*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

1929-1950: Ολοκλήρωση και ανατροπές *99*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

1951-1974: Ανασυγκρότηση, αναστολή και καταστολή *145*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

1975-2000: Προς το τέλος του αιώνα *185*

ΠΗΓΕΣ *221*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ *233*

ΤΟ 1928 ΣΧΗΜΑΤΙΖΕΤΑΙ ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟ ΒΕΝΙΖΕΛΟ, ο οποίος ανέλαβε την προσπάθεια εκσυγχρονισμού του αστικού κράτους και εξορθολογισμού των δομών του. Στο πλαίσιο αυτό, στον υπουργό Παιδείας Κωνσταντίνο Γόντικα ανατέθηκε να προετοιμάσει την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Τα νομοσχέδια που τη συγκροτούσαν (και υποβλήθηκαν στη Βουλή τον Απρίλιο του 1929) στηρίζονταν ουσιαστικά στις βασικές αρχές της Μεταρρύθμισης του 1913 και είχαν σαφείς στόχους προκειμένου να θεραπεύσουν διαχρονικά προβλήματα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Στα νέα μέτρα (μερικά από τα οποία υλοποιούσαν διατάξεις του Συντάγματος του 1927) περιλαμβάνονται η εξάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση με εξάχρονο δημοτικό σχολείο, η σχολική χρήση της δημοτικής γλώσσας, το εξάχρονο γυμνάσιο με κατευθύνσεις ειδίκευσης, η μέριμνα για την προσχολική αγωγή και την αναβάθμιση της μόρφωσης του διδακτικού προσωπικού, και η ίδρυση πειραματικών σχολείων στα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης.

Οι καινοτομίες της Μεταρρύθμισης του 1929 αλλά και το σύνολο του μεταρρυθμιστικού έργου που επιτελέστηκε την τριετία 1929-32 και συμπίπτει με τη θητεία του Γεωργίου Παπανδρέου στο υπουργείο Παιδείας αποτελούν τη σημαντικότερη τομή στην ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης από τη δεκαετία του 1830. Για την ορθολογική εξέταση των πραγμάτων, ωστόσο, πρέπει να συνεκτιμηθεί ότι αυτές οι καθοριστικές εκσυγχρονιστικές παρεμβάσεις στα εκπαιδευτικά αναγνωρίζονται μέσα σε ένα ευρύτερο πολιτικοοικονομικό πλαίσιο που στη βάση του εξέφραζε διαφορετικές ιδεολογικές προσεγγίσεις.

Στο πλαίσιο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1929-32, σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε επίσης ένα ευρύτατο πρόγραμμα ανέγερσης σχολικών κτιρίων που καθόρισε την κτιριακή υποδομή της ελληνικής εκπαίδευσης για πάρα πολλές δεκαετίες. Εξάλλου, στο μεταδευτεροβάθμιο επίπεδο σημειώθηκε πρωτοφανής ανάπτυξη (με την ίδρυση του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και «Ανωτάτων» σχολών) και, το 1932, επιχειρήθηκε μια από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού της πανεπιστημιακής νομοθεσίας στον 20ό αιώνα. Ανάλογη τάση εκφράζει και η ίδρυση, το 1933, των (μεταγυμνασιακών) Παιδαγωγικών Ακαδημιών για την εκπαίδευση των δασκάλων, αν και το μέτρο αυτό δεν έγινε αμέσως αποδεκτό με ικανοποίηση από τους κύκλους του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού.

Κατά την περίοδο αυτή είναι ιδιαίτερα δραστήριο το συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών με διεκδικήσεις για επαγγελματικά ζητήματα τα οποία προσπαθούν να εντάξουν στο νέο κλίμα που φαίνεται να επικρατεί στα εκπαιδευτικά πράγματα. Οι κινητοποιήσεις τους, ωστόσο, πλήττονται ιδιαίτερα από την ψήφιση του νόμου για το «ιδιώνυμο» (1929) και, γενικότερα, από το πνεύμα που οδήγησε σε αυτή.

Ριζική στροφή και αναστολή της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης σημειώθηκε μετά την ήττα του Κόμματος των Φιλελευθέρων (Σεπτέμβριος 1932), οπότε το Λαϊκό Κόμμα του Παναγή Τσαλδάρη ανέλαβε την κυβέρνηση, και ιδιαίτερα από την οριστική συντηρητική στροφή στην πολιτική σκηνή το 1935. Πλήρης ανατροπή του μεταρρυθ-

μιστικού έργου πραγματοποιήθηκε από το καθεστώς της 4ης Αυγούστου, το οποίο, με τη δικαιολογία ότι οι μεταρρυθμιστές προσπάθησαν να υπονομεύσουν τη θρησκεία, την πατρίδα και την οικογένεια, επέβαλε ασφυκτικό έλεγχο στα εκπαιδευτικά δρώμενα, ανάμεσα στα άλλα με την ίδρυση του Οργανισμού Εκδόσεως Σχολικών Βιβλίων (ΟΕΣΒ) και της Εθνικής Οργανώσεως Νεολαίας (ΕΟΝ), η οποία επηρέασε άμεσα και τη λειτουργία των σχολείων. Μεταξύ άλλων το (υποχρεωτικό) δημοτικό σχολείο –το «σχολείο του λαού»– περιορίστηκε πάλι σε τετράχρονο (όπως στα τέλη του 19ου αιώνα), ενώ το γυμνάσιο επεκτάθηκε σε 8 χρόνια με ελεγχόμενη από εξετάσεις είσοδο, παρακωλύοντας έτσι τη μόρφωση των παιδιών των κατώτερων κοινωνικών τάξεων και τις δυνατότητες κοινωνικής ανέλιξής τους.

Ο πόλεμος, η Κατοχή και ο Εμφύλιος που ακολούθησαν οδήγησαν το εκπαιδευτικό σύστημα σε πλήρη εξάρθρωση, με τα σχολεία να λειτουργούν περισσότερο ως οργανισμοί πρόνοιας για τα παιδιά παρά ως κέντρα αγωγής και μόρφωσης. Οι διώξεις των εκπαιδευτικών επέτειναν περαιτέρω τα προβλήματα. Ακόμη και στο δύσκολο αυτό πλαίσιο η Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών δεν απαλλάχθηκε από τον γλωσσικό φανατισμό και προχώρησε στην παραπομπή στο Πειθαρχικό Συμβούλιο (1941) του καθηγητή Ι.Θ. Κακριδή επειδή χρησιμοποίησε μονοτονικό σύστημα. Η υπόθεση έμεινε στη ιστορία ως «Η δίκη των τόνων».

Στην εξέλιξη των ελληνικών εκπαιδευτικών πραγμάτων σημαντική υπήρξε η συμβολή της «Κυβέρνησης του Βουνού» που δραστηριοποιήθηκε και σε αυτό τον τομέα για τον αναπροσανατολισμό των στόχων του εκπαιδευτικού συστήματος. Για την εφαρμογή και την προώθηση αυτού του εκπαιδευτικού προγράμματός της, η ΠΕΕΑ ίδρυσε δύο «Παιδαγωγικά Φροντιστήρια» για την επιμόρφωση των δασκάλων και εξέδωσε δύο αναγνωστικά βιβλία για το δημοτικό σχολείο. Κατά τα άλλα, όμως, μέχρι το 1950 έγιναν μόνο μεμονωμένες προσπάθειες για την υπέρβαση των προβλημάτων και τη χάραξη νέων δρόμων για την ανασυγκρότηση της εκπαίδευσης, οι οποίες είχαν βασικό εμπνευστή τον Ε.Π. Παπανούτσο (Μορφωτικός Σύλλογος «Αθήναιον», περιοδικό *Παιδεία*, κ.ά.).

1

1, 2. Ο Κωνσταντίνος Γόντικας (1872-1938), υπουργός Παιδείας στην κυβέρνηση Βενιζέλου που προέκυψε από τις εκλογές του 1928, υπέβαλε τον επόμενο χρόνο μια σειρά νομοσχεδίων που υλοποιούσαν τις προεκλογικές εξαγγελίες των Φιλελευθέρων· έκαναν βαθιές τομές σε όλες τις βαθμίδες και περιλάμβαναν διάφορες καινοτόμες ρυθμίσεις. Από τις αλληπάλληλες μεταρρυθμιστικές προτάσεις που είχαν διατυπωθεί ως τότε, ήταν η πρώτη που έφτασε να γίνει νόμος του κράτους και αναπτύχθηκε, επί μία τριετία, από δύο υπουργούς (τον Γόντικα και τον Γεώργιο Παπανδρέου) με συνέχεια και συνέπεια.

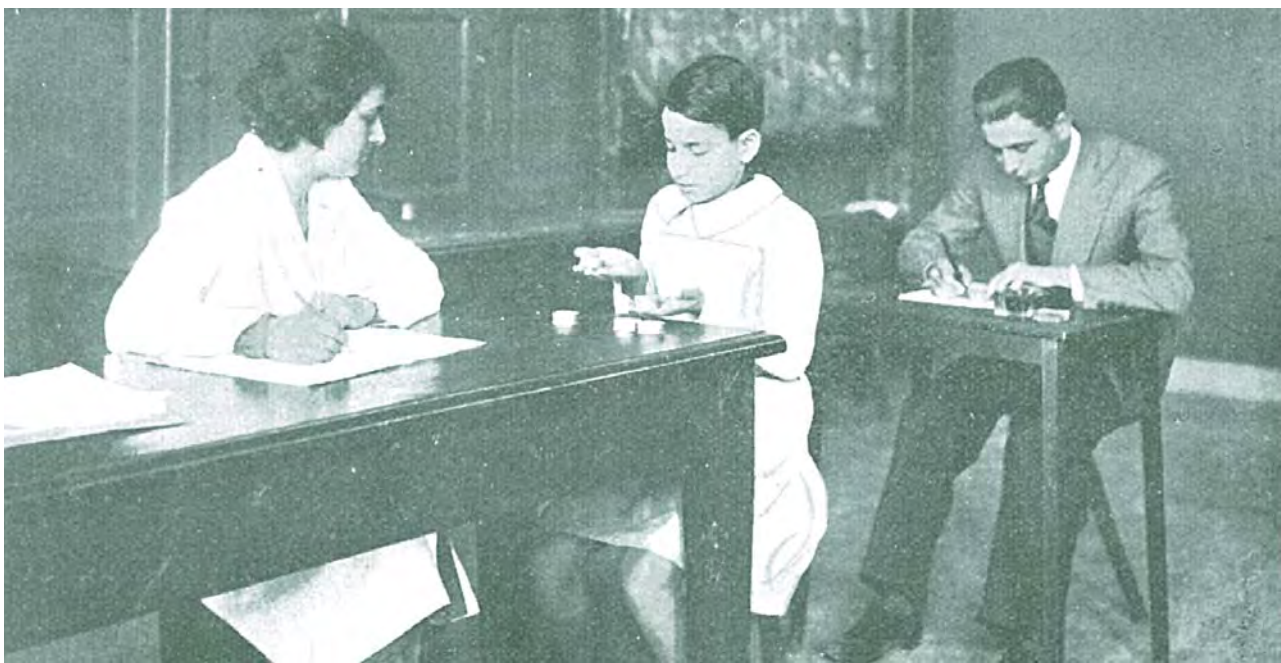
2

3. Το Πειραματικό Σχολείο του Πανεπιστημίου Αθηνών ιδρύθηκε το 1929 και στεγάστηκε στο τότε νεόδμητο (με κρατική δαπάνη) κτίριο που αρχικά προοριζόταν για δύο γυμνάσια της περιοχής. Στην ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία του ΠΣΠΑ πρωτοστάτησε ο Νικόλαος Εξαρχόπουλος, ο οποίος, ως καθηγητής των Παιδαγωγικών στο Πανεπιστήμιο, είχε και την εποπτεία του σχολείου. Εδώ πρωινή προσευχή στην ταράτσα του ΠΣΠΑ τον πρώτο χρόνο της λειτουργίας του.

3

4. «Μέτρησης τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης διά τῆς Ἑλληνικῆς διασκευῆς τῆς κλίμακος Binet-Simon», Πειραματικό Σχολείο Πανεπιστημίου Αθηνών, 1930. Η αναφορά είναι στην κλίμακα (Échelle métrique de l'intelligence) που επινόησε (δεκαετία του 1910) ο καθηγητής της Ψυχολογίας στη Σορβόνη Alfred Binet με τη συνδρομή του Théodore Simon, για την αναγνώριση της ωριμότητας των παιδιών να παρακολουθήσουν το σχολείο. Η μέθοδος έγινε ευρέτατα δεκτή, τροποποιήθηκε σε πολλές χώρες και η χρήση της γενικεύτηκε σε παιδιά διαφόρων ηλικιών και ικανοτήτων. Στην Ελλάδα η παρέμβαση έγινε από τον Νικόλαο Εξαρχόπουλο και συνεργάτες του ώστε, όπως γράφει ο ίδιος, «νά προσαρμοσθῆ πρός τὰς παρ' ἡμῖν συνθήκας [και] νά ἀπαλλαγῆ ἀπό πολλῶν ἀτελειῶν τὰς ὁποίας κατά τήν ἡμετέραν ἀντίληψιν ἔχει [...]».

4

ΣΚΗΝΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Μια αντίθεση

Α΄

Μέσα στην αίθουσα του δημοτικού σχολείου Ζ. βλέπει κανείς μία μεγάλη ραπτομηχανή Σίγγερ, με την οποία ή δασκάλα του σχολείου Α.Μ. μαθαίνει τά κορίτσια νά ράβουν και νά κεντούν.

Β΄

Μέσα στην αίθουσα του σχολείου Κ. βλέπει κανείς μία μεγάλη ραπτομηχανή Σίγγερ της δασκάλας Α., με την οποία ή δασκάλα κεντά τά προικιά της, καθ' ήν ώραν τά κορίτσια κλίνουν στο τετράδιο της Γραμματικής όνόματα και ρήματα.

Το τηλέφωνο

Ο δάσκαλος του χωριού έχει και τό [δημόσιο] τηλέφωνο, τό όποϊον εϊνε τοποθετημένον στην αίθουσα της παραδόσεως. Άρχισε τό μάθημα. Γκρίν, Γκρίν... τό τηλέφωνο. Ο δάσκαλος αφίνει τό βιβλίον -εδίδασκεν Άνάγνωσιν- και άμέσως τό άκουστικό στο χέρι. «Ποίος αύτου; κ.τ.λ.». Έμαθα πώς ό δάσκαλος χάνεται νά ευχαριστήση την Διεύθυνσιν των Τ.Τ.Τ. από την όποιαν παίρνει [μόλις] 40 δραχμές τό μήνα [...]. Οί μαθηταί του δέν ήξεραν ούτε μηχανικήν άνάγνωσιν.

1929

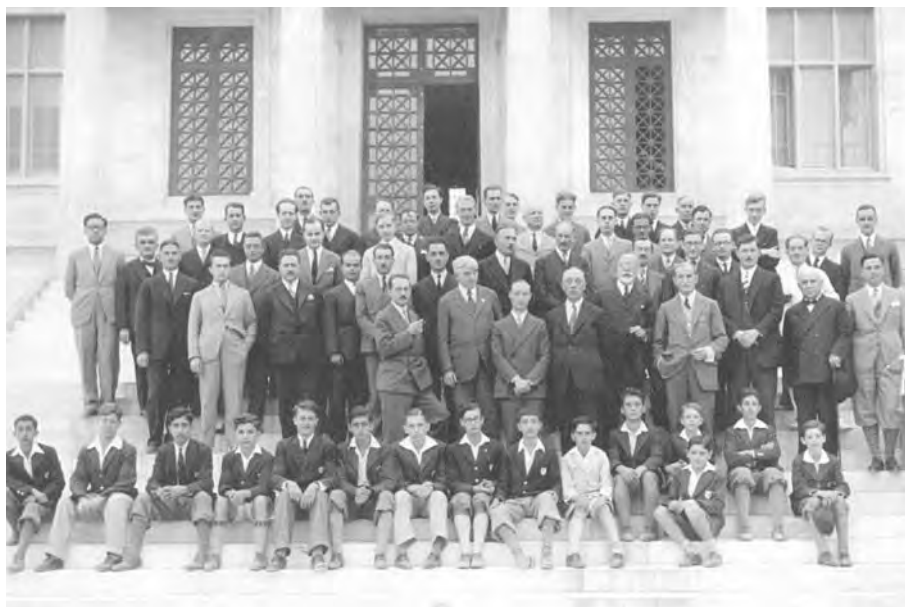

5

6

5. Τρία χρόνια μετά τη γενίκευση των εισαγωγικών προς το Πανεπιστήμιο Αθηνών εξετάσεων, τα αντίστοιχα φροντιστήρια πολλαπλασιάζονται. Σε αυτό συνέβαλε ασφαλώς και η εντυπωσιακή αύξηση των απορριπτομένων: από 13% το 1926 σε 31% το 1928. Πάντως ο θεσμός δεν ήταν καινούργιος: φροντιστήρια λειτουργούσαν ήδη για τις από πολλά χρόνια θεσμοθετημένες εισαγωγικές εξετάσεις των Σχολών Ευελπίδων, Δοκίμων και του Πολυτεχνείου (1929).

7

7. Το προσωπικό του «Κολλεγίου [αμερικάνων] Ἀθηνῶν» και μαθητές, το 1930-31, στην είσοδο του διδαστηρίου στο Ψυχικό, που είχε εγκαινιασθεί τον προηγούμενο χρόνο. Στην πρώτη γραμμή στη μέση (με τα χέρια σταυρωμένα) ο πρόεδρος Homer Davis (που για πολλές δεκαετίες υπήρξε η δημιουργική δύναμη του Κολλεγίου) και στα αριστερά του (με τη σειρά) ο Δημήτριος Γεωργακάκης (συνδιευθυντής, πρώην Γενικός Γραμματέας του υπουργείου Παιδείας) και οι «μεγάλοι ευεργέτες» Στέφανος Δέλτα (σύζυγος της Πηνελόπης) και Αντώνης Μπενάκης (αδελφός της). Το Κολλέγιο ιδρύθηκε το 1925 ως «Ελληνοαμερικανικών σχολείων» και το 1929 αναγνωρίστηκε ισότιμο με τα ελληνικά· έκτοτε λειτουργεί σύμφωνα με ειδικό νόμο.

8. Τα νέα κτίρια του «Αμερικανιστού Κολλεγίου Ἑλλάδος» (Θηλέων – Pierce College) στο Ελληνικό Αττικής (αρχές της δεκαετίας του 1930), όταν ελληνίδα διευθύντρια ήταν η Φωτεινή Τζωρτζάκη· τότε αναγνωρίστηκε ως ιδιωτικό γυμνάσιο Θηλέων. Το Κολλέγιο αποτελούσε συνέχεια του American Collegiate Institute της Σμύρνης που είχε κλείσει το 1922 (είχε καεί και το κτίριό του). Με πυρήνια Ελληνίδες, μέλη του διδακτικού προσωπικού, που είχαν καταφύγει στην Αθήνα, το Κολλέγιο επαναλειτούργησε (1923) με προτροπή του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Αλεξάνδρου Παπαναστασίου. Τριάντα χρόνια μετά την εγκατάσταση στο Ελληνικό, το Κολλέγιο μεταφέρθηκε σε νέα διδαστήρια στην Αγία Παρασκευή Αττικής, σε σχέδια Κωνσταντίνου Δοξιάδη.

8

9. Σπουδαστές του Μαρασλείου Διδασκαλείου στην Ακρόπολη (1930), τέσσερα χρόνια μετά τα «Μαρασλειακά».

10. Αρχές της δεκαετίας του 1930: Φοιτήτριες στη (νεόκτιστη τότε) Φοιτητική Λέσχη της οδού Ιπποκράτους στην Αθήνα. Εκείνα τα χρόνια το ποσοστό των φοιτητριών στο Πανεπιστήμιο Αθηνών παρέμενε ακόμη αισθητά κάτω από 10%.

9

10

**Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ
Η ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ
Η ΕΤ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

Καλοῦν τὸ ἐρχόμενο Σάββατο 2 Φλεβάρη στίς 6 1)2 τὸ βράδυ στὸ θέατρο Κοτοπούλη τὰ Μέλη τους καθὼς καὶ κάθε λέφτερο καὶ δημοκρατικὸ πολίτη σὲ συγκέντρωση διαμαρτυρίας ἐνάντια στὸ Κυβερνητικὸ Νομοσχέδιο περὶ προστασίας τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος.

11

11. 1929. Η ριζοσπαστική πλευρά του Εκπαιδευτικού Ομίλου, μετά τη Διάσπαση του 1927, υποστήριξε (με τη Φοιτητική Συντροφιά ως «Νεολαία» του) τον «σοσιαλιστικό δημοτικισμό» (τότε υιοθέτησε και τη γραφή *Εκπαιδευτικός* στο πλαίσιο ριζοσπαστικής προσέγγισης του γλωσσικού θέματος). Η «Έταιρεία Σοσιαλιστικῶν Σπουδῶν» ήταν τμήμα του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδος (που μετεξελίχθηκε στο ΚΚΕ). Η διαμαρτυρία είναι για τον προωθούμενο νόμο (ψηφίστηκε στις 25 Ιουλίου του 1929) που θέσπιζε ως ιδιώνυμο αδικήμα την προώθηση «ιδεῶν, αἰτίνας σκοποῦν τὴν διά βιαιῶν μέσων ἀνατροπὴν τοῦ κοινωνικοῦ καθεστῶτος» και πιστευόταν ότι θα χρησιμοποιηθεί –όπως και χρησιμοποιήθηκε– εναντίον εκπαιδευτικῶν, φοιτητῶν και μαθητῶν για τα (σοσιαλιστικά/κομμουνιστικά) φρονήματά τους, και όχι για παράνομες πράξεις.

ΘΕΡΙΝΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Γιὰ πολλοὺς μαθητὰς [θερινές διακοπές σημαίνει] σπάσιμο κάθε δεσμοῦ μέ ὅ,τι θυμίζει τὸ σχολεῖο· συμβολισμὸς αὐτῆς τῆς ἰδέας εἶναι τὸ σπάσιμο τῶν μελανοδοχείων, ἔθιμο πού τόσο βάρβαρα ἔχει τηρηθῆ τελευταῖα ἐδῶ στήν Ἀθήνα, τὴν πηγὴ τῶν γραμμῶν, ὥστε νά ντρέπεται κανεὶς ὅταν περνᾷ ἀπὸ τὴν παλιὰ Μητροπόλη καὶ βλέπει τὰ γλυπτά τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς γεμάτα μελάνια, μιὰ μουτζούρα δηλαδή γιὰ τὸν πολιτισμὸ μας.

Πιά μερικούς, πού ἔχουν μείνει μετεξεταστέοι, καὶ γι' ἄλλους πού πρόκειται νά πᾶνε σὲ ἀνώτερα σχολεῖα ἢ στὸ Πανεπιστήμιο, οἱ διακοπές εἶναι ἡ τυραννικώτερη ἐποχὴ, στήν ὁποία ζητοῦν ν' ἀναπληρώσουν τίς ἐλλείψεις πού ἐδημιούργησε στήν ἐκπαίδευσί των ἡ ὀκνηρία τοῦ καλοῦ καιροῦ πού ὅλα τὰ θεωροῦσαν εὐκόλα.

1931

ΑΠΟΡΡΙΦΘΕΝΤΕΣ

Κατὰ τὰς συγκεντρωθείσας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον πληροφορίας ὑπάρχουν δημοτικά σχολεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ποσοστὸν τῶν ἀπορριφθέντων μαθητῶν ἀνέρχεται εἰς 40%, εἰς τίνα δέ φθάνει καὶ μέχρι 50%. Τὸ γεγονός τοῦτο προξενεῖ κατάπληξιν. Ν' ἀπορρίπτονται οἱ ἡμίσεις σχεδόν τῶν μαθητῶν σημαίνει ὅτι οὐδεμίαν ἐργασία ἔγινε ἐν τῷ σχολείῳ, νομίζομεν δ' ὅτι οὐδέν ἄλλο στοιχεῖον ἀπαιτεῖται διὰ νά χαρακτηρισθῶσιν οἱ διδάσκαλοι ὡς ἀνεπαρκεῖς.

Παρακαλοῦμεν λοιπόν νά ζητήσητε εὐθύνας παρὰ τῶν διευθυντῶν τῶν σχολείων τῆς περιφερείας σας εἰς τὰ ὁποῖα παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον ἀπορρίψεως μεγάλου ἀριθμοῦ μαθητῶν, ἐπιστήσητε δέ σοβαρῶς τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου διὰ τὸ μέλλον.

Εγκύκλιος του υπουργείου Παιδείας, 1931

Μία από τις πιο σημαντικές πλευρές της Μεταρρύθμισης του 1929 ήταν το Πρόγραμμα οικοδόμησης διδακτηρίων. Η συστηματική υλοποίησή του άρχισε το 1930 με τη σύσταση «Γραφείου Μελετών Νέων Σχολικών Κτιρίων» στην αντίστοιχη υπηρεσία του υπουργείου Παιδείας και την εφαρμογή «Γενικού κανονισμού άνεγέρσεως διδακτηρίων». Μετά τον Δημήτριο Καλλία (στο γύρισμα του αιώνα), τώρα μια ομάδα νέων μηχανικών στελεχώνει την Τεχνική Υπηρεσία του υπουργείου Παιδείας, με επικεφαλής αρχικά τον Γάλλο Ερνέστ Εμπράν (Ernest Hébrard, 1875-1933) και στη συνέχεια τον Νικόλαο Μητσάκη (1899-1941), και συμβάλλει αποφασιστικά στην αναβάθμιση των σχολικών κτιρίων.

14

ΟΥΤΕ ΓΙΑ ΣΤΑΥΛΟΙ ΤΩΝ ΑΛΟΓΩΝ

Μόνο μέσα στα σχολεία της Αθήνας 3.000 παιδιά κάθονται χάμου σταυροπόδι άπάνω στα σανίδια και [...] στις επαρχίες σχεδόν όλα τα παιδιά κάθονται χάμου στο χώμα ή άπάνω σε πέτρες. [...] Σε πολλά σχολεία της επαρχίας οι δάσκαλοι διδάσκουν τα παιδιά με άνοιχτές όμπρέλες, γιατί λείπει ή στέγη του σχολείου. [...] Σ' ένα χωριό ένα άλογο έδωσε μία κλωτσιά στο σχολείο και τό γκρέμισε. [...] Και τα περισσότερα από τα σχολεία δέν κάνουν, όχι για διδακτήρια, μά ούτε για σταύλοι των άλλων.

1927

14. Δημοτικό σχολείο στην Καλλιθέα Αττικής, πρώτο κτίριο του Προγράμματος του 1930· συμβολικά το θεμελίωσε ο ίδιος ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος. Σχέδιο του μαθητή του Πικιώνη Πατρόκλου Καραντινού (1903-76), που από τότε (και ως το 1938) μετείχε στην ομάδα μελέτης των νέων σχολικών κτιρίων του υπουργείου· χαρακτηρίστηκε ως «ο σημαντικότερος ίσως αρχιτέκτονας που έσκυψε με φροντίδα στον τομέα των σχολικών κτιρίων». Σε δικά του σχέδια κτίστηκε και το συγκρότημα διδακτηρίων («τα σχολεία») στο Μαρούσι Αττικής (1932).

Το λεύκωμα *Από το κοντύλι στον υπολογιστή (1830-2000)* του Αλέξη Δημαρά και της Βάσως Βασιλού-Παπαγεωργίου είναι ένα πανόραμα της ιστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης μέσα από φωτογραφικό και αρχειακό υλικό από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους μέχρι το γύρισμα της χιλιετίας. Παρουσιάζονται με λόγια και εικόνες οι σημαντικότερες στιγμές αυτής της πορείας, προβάλλονται οι πρωταγωνιστές των εξελίξεων, καταγράφονται τα πρώτα βήματα της δημόσιας όσο και της ιδιωτικής εκπαίδευσης και αναδεικνύονται οι διάφοροι παράγοντες που καθόρισαν την πορεία τους. Τα εισαγωγικά σημειώματα κάθε κεφαλαίου και οι αναλυτικές λεζάντες δίνουν τις απαραίτητες κοινωνικοϊδεολογικές διαστάσεις των εκπαιδευτικών φαινομένων.

Ο Αλέξης Δημαράς είναι Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Λονδίνου και για το έργο του στην Ιστορία της Εκπαίδευσης έχει τιμηθεί με τον τίτλο του Επίτιμου Διδάκτορα από τα Πανεπιστήμια Αθηνών και Πατρών.

Η Βάσω Βασιλού-Παπαγεωργίου είναι Διδάκτωρ των Επιστημών της Αγωγής και ειδικεύεται στον τομέα της Ιστορίας της Εκπαίδευσης.

ISBN 978-960-455-336-5

9 789604 553365

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 4336

